

ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಾತೀತವಾದ ಸಂವಾದಿ ಶೈಲಿ

ಡಾ. ಶೋಭಾ ನಾಯಕ

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ರಾಣಿ ಚನ್ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಳಗಾವಿ

ಸಾರಾಂಶ: (Abstract)

ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾರ್ಶನಿಕ, ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಲು ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಸಂವಾದ ರೂಪದ ಕಾವ್ಯಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿವೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರತಿ ಘಟ್ಟದಲ್ಲೂ ಸಂವಾದ ರೂಪದ ಕಾವ್ಯಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಾತೀತವಾದ ಸಂವಾದಿ ಶೈಲಿ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮುಖ್ಯಪದಗಳು (Keywords): ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ, ಸಂವಾದಿ ಶೈಲಿ, ಕಾವ್ಯ.

ಹೀರಿಕೆ

ವೇದ ಮತ್ತು ದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಾದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ನೋಡಬಹುದು. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಗುರು ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯು ಸಂವಾದ ರೂಪಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ. ಈ ಮೂಲಕ ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳು ಸಂವಾದ ಶೈಲಿಯ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿತವಾಗಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಅದೇ ರೀತಿ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಮುಖ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಾದ ಮಹಾಭಾರತ ಹಾಗೂ ರಾಮಾಯಣಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವಂತಹ ಗೀತೆಯ ಸಂಭಾಷಣೆ ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಅರ್ಜುನರ ಸಂಭಾಷಣೆ ಹಾಗೂ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಾಮ-ಸೀತೆಯರ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಸಂವಾದ ಶೈಲಿಯ ಕಾವ್ಯಗಳೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಾಳಿದಾಸನ ಮೇಘದೂತದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ ಮೋಡಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂವಾದ ಮಾಡುವುದು ಒಮ್ಮುಖವಾದರೂ ಅದು ಸಂವಾದ ಶೈಲಿ. ಕಾಳಿದಾಸ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂವಾದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನದ ಭಕ್ತಿ ಚಳುವಳಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಂತೂ ಕಬೀರ, ಮೀರಾಬಾಯಿ, ತುಲಸಿದಾಸ ಮತ್ತು ಸುರದಾಸ ಮುಂತಾದವರು ಭಗವಂತನ ಜೊತೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಯಂ ತಮ್ಮೊಡನೆ ಅಂದರೆ ತಮ್ಮತ್ತಾದೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಿಸುವುದನ್ನು ಕಬೀರನ ದೋಹೆಗಳಲ್ಲಿ, ಮೀರಾಬಾಯಿಯ ಭಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ತಮಿಳಿನ ಆಳ್ವಾರ ಮತ್ತು ನಯನಾರರು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಸಂಭಾಷಣಾ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆಳ್ವಾರರು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾ 'ದಿವ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಮ' ಹಾಗೂ ಶಿವನ ಆರಾಧಕರಾದ 63 ನಯನಾರರ 'ತಿರುಮುರೆ'ಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಂವಾದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮರಾಠಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ತುಕಾರಾಮನ ಅಭಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ಸಂವಾದ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. 'ಸಂತ ತುಕಾರಾಮಾಂಚಿ ಗಥಾ'ದಲ್ಲಿ

Please cite this article as: ಶೋಭಾ ನಾಯಕ. (2025). ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಾತೀತವಾದ ಸಂವಾದಿ ಶೈಲಿ. ಪ್ರತಿಬಿಂಬ: ಮಲ್ಟಿಡಿಸಿಪ್ಲಿನರಿ ಕನ್ನಡ ರೀಸರ್ಚ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಬಿಬಿಎಂಆರ್‌ಡಿ, 6(6). ಪು.ಸಂ. 35-38

ಸುಮಾರು 4500 ಅಭಂಗಗಳಿರುವುದನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾಷಿಸಿರುವುದಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸೂಫಿ ಪಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಭಾಷಣೆ ರೂಪದ ಕಾವ್ಯಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಪರ್ಷಿಯನ್ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಭಾವದೊಂದಿಗೆ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅಮಿರ ಖುಸ್ರು 'ದಿವಾನೆ ಖುಸ್ರು'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮಿ(ಭಕ್ತ) ಪ್ರಿಯಕರನೊಂದಿಗೆ (ದೇವರೊಂದಿಗೆ) ಸಂವಾದ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. 'ತ್ಯುಫತ್ ಅಲ್ ಫುಕ್ರಾ'ದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನೊಡನೆ ಆಳವಾದ ಪ್ರೇಮ ಹಾಗೂ ಸೂಫಿಸಮನೊಂದಿಗೆ ಇರುವ ನಂಟನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಈ ಕಾವ್ಯವು ಸಂವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ನೊಬೆಲ್ ಪಾರಿತೋಷಕ ಪಡೆದ ಭಾರತದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರ ಅವರ ಗೀತಾಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಮಾನವನ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಅರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣಾ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಸಂವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವಂತಹ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂವಾದಿ ಕಾವ್ಯಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾಲಾತೀತ ಮತ್ತು ಕಾಲಬದ್ಧವಾದ ಸಂವಾದಿ ಕಾವ್ಯಗಳೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಾಲಾತೀತವೆಂದರೆ ಯಾವುದೋ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ ಇನ್ಯಾವುದೋ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀಡಬಹುದಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಭಾರತೀಯ ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೂ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಾವ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಥವಾ ಮಹಾಭಾರತ ಹಾಗೂ ರಾಮಾಯಣದ ವಸ್ತು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತುವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆದ ಎಲ್ಲ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವು ವ್ಯಾಸ ಭಾರತದ ಹಾಗೂ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದ ಸಂವಾದಿ ಕಾವ್ಯಗಳೆನ್ನಬಹುದು. ಅವು ಕಾಲಾತೀತವಾದ ಸಂವಾದಿ ಕಾವ್ಯಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಕನ್ನಡದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂವಾದಿ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದಾದರೆ, ವ್ಯಾಸ ಭಾರತವನ್ನೇ ಆಕರವಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದಂತಹ ಪಂಪನ 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ'ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ, ಸೇನಾಧಿಪತಿ ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟುವಾಗಿನ ಕರ್ಣ ಮತ್ತು ಭೀಷ್ಮರ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯದಲ್ಲಿನ ಹತ್ತನೆಯ ಅಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ

“ಕುಲಮನೆ ಮುನ್ನಮುಗ್ಧಿಬಿರೇಂಗಳ ನಿಮ್ಮ ಕುಲಂಗಳಂತು ಮಾ
ರ್ಮಲೆವನನಟ್ಟಿ ತಿಂಬುವೆ ಕುಲಂ ಕುಲಮಲ್ಲು ಚಲಂ ಕುಲಂ ಗುಣಂ
ಕುಲಮಭಿಮಾನವೊಂದೆ ಕುಲಮಣ್ಣು ಕುಲಂ ಬಗೆವಾಗಲೀಗಳೀ
ಕಲಹದೊಳಣ್ಣು ನಿಮ್ಮ ಕುಲವಾಕುಲಮಂ ನಿಮಗುಂಟುಮಾಡುಗುಂ” (21)
“ಗಂಗಾಸುತಂ ಪೃಥಾಸುತ
ರಂ ಗೆಲ್ಲೊಡೆ ತಪಕೆ ಪೋಪೆನವರ್ಗಳ್ ಕೆಯ್ಯೊಳ್
ಗಾಂಗೇಯನರೆವೆನನ್ನೆಗಂ ಬಿಲ್ವಿಡಿಯೆಂ” (22)

“ಕಲಿತನದುರ್ಕು ಜವ್ವನದ ಸೊರ್ಕು ನಿಜೇಶನ ನಚ್ಚು ಮಿಕ್ಕ ತೋ
 ಫಲದ ಪೊಡರ್ಪು ಕರ್ಣ ನಿನ್ನಗುಲ್ಮನಿತೇನೆನಗುಂಟಡ ಭಾರತಂ
 ಕಲಹಮಿದಿರ್ಚುವಮ ಹರಿಗನಪ್ಪೊಡೆ ಮೊಕ್ಕಳಮೇಕೆ ನೀಂಪಳಂ
 ಚಲೆದೆಪೆಯಣ್ಣ ಸೊಳ್ಳಡೆಯಲಪ್ಪುದು ಕಾಣ ಮಹಾಜಿರಂಗದೊಳ್” (23)

ರನ್ನನ ‘ಸಾಹಸಭೀಮ ವಿಜಯ’ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭೀಮ-ದುರ್ಯೋಧನರ ಮೂದಲಿಕೆಯ ಸಂದರ್ಭವಂತೂ ಸಂಭಾಷಣೆ ರೂಪದ ಸಂವಾದಿ ಶೈಲಿಗೆ ಅದ್ಭುತ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಜನ್ನನ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವಂತಹ ಯಶೋಧರ ಹಾಗೂ ಆತನ ತಾಯಿ ಚಂದ್ರಮತಿಯರ ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ಜನ್ನ ಬಳಸಿಕೊಂಡ ಸಂವಾದಿ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

“ಎಂದೊಡೆ ಮುನಿದಂಬಿಕೆಯಿಂ
 ತೆಂದಳ ನಿಜಮಪ್ಪ ಮೋಹದಿಂ ಸಲುಗೆಯಿನೆ
 ಯ್ತಂದಳ ನಾಡೆ ನೃಪೃಂದ್ರನ
 ಮುಂದಣ ಗತಿಗಪ್ಪ ಬಟ್ಟೆಯಂ ಕಟ್ಟುವವೊಲ್ (16)

ಪರಿಹರಿಪೆಯೆಮ್ಮ ನುಡಿಯಂ
 ಗುರುವಚನಮಲಂಘನೀಯಮೆನ್ನದೆ ನೀನಾ
 ದರದಿಂ ಕೈಕೊಳ್ ಧರ್ಮದೊ
 ಳರಸುಗಳೇ ಶಾಂತಿಯೆಂದೊಡನುಸರಿಸರೆ ಪೇಳ್ (17)

ಇವು ಧರ್ಮಮೆಂದು ಬಗೆವೊಡ
 ಮವಿವೇಕದೆ ಶಾಂತಿಮಾಡೆ ಭೇತಾಳಂ ಮೂ
 ಡುವ ತೆರದೆ ಹಿಂಸೆಯಿಂ ಮೂ
 ಡುವ ಮುಂತಣ ಕೇಡನೆಂತು ಕಳಿವೆಂ ಬಳಿಯೆಂ (18)

ಜೀವದಯೆ ಜೈನಧರ್ಮಂ
 ಜೀವಹಿತಂ ನಂಬುವರ್ಗ್ಯ ಹಿಂಸೆಯ ಮೋಹಂ
 ಭಾವಿತಮೆ ತಪ್ಪಿನುಡಿಡಿರ್
 ಕಾವರೆ ಕಣೆಗೊಳ್ಳೊಡಬ್ಬೆ ಬಾರಿಪರೊಳರೇ” (19)

ಅದೇ ರೀತಿ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಬಂದ ಕಾಲಾತೀತವಾದ ಸಂವಾದಿ ಕಾವ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಎಚ್ ಎಲ್ ಪುಷ್ಪ ಅವರ ‘ಅಮೃತಮತಿಯ ಸ್ವಗತ’, ಶಶಿಕಲಾ ವೀರಯ್ಯಸ್ವಾಮಿಯವರ ‘ಮದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಮಾವುತ’, ಕೊಟ್ರೇಶ್ ಅರಸಿಕೆರೆ ಅವರ ‘ಸಪಿಯೋಸೆಕ್ಕುವಲ್’, ತೇರಳಿ ಎನ್ ಶೇಖರ್ ಅವರ ‘ನೀನು ಕೂಗುವ ತನಕ’, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ಕೋಲಾರ ಅವರ ‘ಒಥಲೊ ಅಮೃತಮತಿ’, ಕಮಲಾ ಹಂಪನಾ ಅವರ

‘ನಾನು ಅಮೃತಮತಿಯಲ್ಲ’, ಸೂರ್ಯಕೀರ್ತಿ ಅವರ ‘ಸುನಂದೆ ಮತ್ತು ಅಮೃತಮತಿ’, ಮಮತಾ ಅರಸೀಕೆರೆಯವರ ‘ನಾನು ಅಮೃತಮತಿಯಾಗಬೇಕು’ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು.

ಈ ಮೂಲಕ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು, ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು, ದಾರ್ಶನಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಫಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರೇಮ ಸಂಬಂಧಗಳಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ವಿರಹ, ವಿರಸ ಭಾವಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ ಸಂವಾದಿ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳು ಸಂವಾದ ಶೈಲಿಯ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಮನೋಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿಯೂ ಸಂವಾದಿ ಕಾವ್ಯಗಳು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿವೆ. ಸಂವಾದ ಶೈಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೇರಳವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಎಂ. (2010). ಹೊಸತು ಹೊಸತು. ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್.
- ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ. (2009). ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗಾತಿ. ಕುರ್ತಕೋಟಿ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಟ್ರಸ್ಟ್.
- ಮುಗಳಿ, ರಂ.ಶ್ರೀ. (2018). ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ. ಗೀತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್.
- ಪದ್ಮಪ್ರಸಾದ, ಎಸ್.ಪಿ. (2022). ಕನ್ನಡ ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂ-1. ಶ್ರೀರಾಮ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್.
- ಪದ್ಮಪ್ರಸಾದ, ಎಸ್.ಪಿ. (2022). ಕನ್ನಡ ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂ-2. ಶ್ರೀರಾಮ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್.
- ಪದ್ಮಪ್ರಸಾದ, ಎಸ್.ಪಿ. (2022). ಕನ್ನಡ ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂ-3. ಶ್ರೀರಾಮ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್.